

Bedrijfseconomie & Ondernemerschap – met een stukje boekhouden, natuurlijk!

Het examenvak Management & Organisatie krijgt een grondige opfrisser. De HAVO- of VWO-leerling, die het vak over een paar jaar kiest en er wat later examen in doet, krijgt te maken met een moderner en op veel elementen meer 'aansprekend' programma. Onder de nieuwe vaknaam 'Bedrijfseconomie & Ondernemerschap' worden theorie en toepassingen met meer samenhang en tegelijk meer vanuit het perspectief van de leerling behandeld. De breed samengestelde vernieuwingscommissie, onder leiding van hoogleraar Arnoud Boot, heeft eind mei 2014 een gedegen en in de kern toekomstbestendige voorlopige uitwerking opgeleverd. De enige algemene kanttekening die bij de voorgestelde veranderingen kan worden geplaatst, is de constatering dat het aangepaste programma op hoofdlijnen leidt tot minder rekenwerk en tot een (nog) groter beroep op lezen en redeneren, wat een flinke groep leerlingen kan tegenstaan. Bovendien volgt daaruit het risico dat (ook) het eindexamen in dit vak nog taliger wordt dan het al is. Desondanks zijn de hoofdpunten van de nu voorgestelde veranderingen logisch en passend te noemen. Op één punt dreigen Boot c.s. echter een verkeerde keuze te maken: waar het gaat om het voorstel in het nieuwe programma niet te kiezen voor (een beetje) boekhouden in het verplichte deel.

Frank Hordijk

Fans en tegenstanders

Uit de stukken van de commissie en uit discussies tijdens recente veldraadplegingen wordt duidelijk dat het onderwerp boekhouden onder docenten en andere betrokkenen veel enthousiaste fans en ongeveer evenveel enthousiaste tegenstanders kent. Ik begrijp een deel van de overwegingen van de tegenstanders, maar behoor tot de fans – en zal hieronder toelichten waarom.

Ondernemerschap

Het vernieuwde vak moet mede de basis leggen voor 'ondernemerschap', zowel in profit- als in non-profit-ondernemingen. Hoe goed een ondernemer ook is en hoe groot haar of zijn hekel aan administreren ook mag zijn, zij of hij moet altijd op de inhoud 'de baas' blijven van een interne of externe administrateur. Zonder een primaire boekhoudkundige basis is de ondernemer – of het nu de eigenaar van een groot familiebedrijf of een bestuurslid van de

voetbalvereniging betreft – op het terrein van administratie en (financiële) rapportages volledig afhankelijk van de keuzes, die 'de administratie' maakt. Ieder haar of zijn vak, dat geldt zeker voor een administrateur, maar een eigenaar of andere bestuurder moet beslist met enig inhoudelijk gezag kunnen meedenken over de opzet en feitelijke werking van de financiële administratie. Niet voor niets vormt boekhouden een centraal deel in de opleiding tot het buitenschoolse diploma 'MKB-ondernemer' van de Associatie voor Examinering, waaraan per jaar duizenden leerlingen uit de bovenbouw van HAVO en VWO meedoen. Ergo: in een vak met het accent op ondernemerschap mag een stukje boekhouden niet ontbreken.

Bedrijfseconomie

Het eerste deel van de nieuwe naam voor het vak. Ik heb ruim tien jaar lesgegeven aan aanstaand RA's* en aanstaand RC's*. Dames en heren met hoge kwalificaties, op belangrijke posi-

ties bij vaak grote ondernemingen en van wie in elke zin grofweg de helft uit Engels jargon bestaat, maar die ik op soms zeer onverwachte momenten moest uitleggen waarom vooruitontvangen bedragen toch echt credit op de balans staan. Zonder gekheid: het zijn deze CFO's* en andere bestuurders die op geen enkele manier kunnen praten met het hoofd van de financiële administratie, laat staan dat zij heldere afwegingen en richtinggevende keuzes rond de inrichting van de financiële administratie kunnen maken (vaak inclusief doorwerking naar andere ondernemingen in de groep, vaak ook in het buitenland). Laten we onze toekomstige, breed georiënteerde CFO's en andere afkortingen al op de middelbare school kennis laten maken met boekhouden, die investering verdient zich later veelvoudig terug.

Aansprekend

Boot c.s. stellen dat boekhouden leerlingen minder 'aanspreekt'. Ik verwijs nogmaals naar de duizenden leerlingen, die jaarlijks geheel vrijwillig en tegen hoe dan ook een flink examengeld meedoen aan trajecten, die opleiden tot een boekhouddiploma van de Associatie voor Examinering. En daarbij, sinds wanneer baseren we inhoudelijke keuzes op dit type argumenten? Als het leren van rijtjes naamvallen bij Duits en het leren differentiëren en integreren bij Wiskunde minder aanspreekt, dan schrappen we dat toch ook niet? Op dit punt einde discussie, mag ik hopen.

KPMG

ERNST & YOUNG
Quality In Everything We Do

Deloitte BDO

pwc

FLYNTH

Rendement

Leren boekhouden geeft in alle opzichten rendement. Natuurlijk moeten we ons beperken tot een nader uit te werken basis, die op zowel HAVO als VWO in circa 15 tot 20 lesklokuren kan worden bijgebracht. Het zal voor een deel een geloofskwestie blijven, maar op basis van mijn ervaring kan ik stellen dat dat in het examenjaar 30 tot 40 uren aan geploeter scheelt op verschillen tussen opbrengsten en ontvangsten, op transitoria, op dotaties en onttrekkingen aan voorzieningen en op nog *heel* veel meer. Met daarbij: veel minder onrust, omdat de leerlingen op een cruciaal aspect een paar extra schroevendraaiers en steeksleutels in hun gereedschapskistje hebben kunnen opnemen (en daar nog mee hebben leren werken ook). Een bewijs uit het ongerijmde, met direct de aantekening dat daaraan ook veel andere factoren ten grondslag kunnen liggen: de leerlingen, aan wie ik binnen of buiten de lessen Management & Organisatie de fundamenten van het boekhouden heb bijgebracht, komen in 6 VWO tot een niet-afgerond eindcijfer dat gemiddeld ruim een punt hoger ligt dan dat van hun klasgenoten.

Basis

Moeten we in het kader van 'Bedrijfs-economie' & 'Ondernemerschap' volledig gekwalificeerde boekhouders afleveren? Nee, natuurlijk niet – het vak is niet beroepsvoorbereidend, maar ook op dit punt algemeen vormend. Ik doe met veel genoegen een uitgewerkt voorstel voor een deelprogramma, dat in de hierboven aangegeven 15 tot 20 lesklokuren de gewenste en noodzakelijke basis geeft. En voor ik het vergeet: dan schrappen we meteen het gedoe met die mutatiebalansjes, waaraan al snel 10 lesklokuren worden gependend – met de facto alleen *verwarring* als resultaat.

Praktijk

In de praktijk van enerzijds het advies- en onderzoeksbureau, anderzijds het accountantskantoor waaraan ik mede leiding geef, heb ik vrijwel dagelijks te maken met ondernemers in financiële problemen. Komt dat allemaal door een gebrek aan (ietsje) boekhoudkundige kennis? Vanzelfsprekend nee, maar tegelijk is een zekere correlatie tussen *gebrek aan affiniteit* met de opzet en werking van een financiële administratie en kleine of grotere *financiële ellende* niet te ontkennen – zoveel kan ik stellen op basis van inmiddels 25 jaar zeer breed opgedane ervaring. Van de ZZP-er* die zelf zou moeten kunnen nadenken over het wel of niet activeren van kosten tot de CFO van een groot handelsbedrijf die simpelweg geen gevoel heeft bij het begrip permanentie: het is te vermijden – met alle positieve gevolgen van dien. Ook in een praktijk, waarbij administratieve software tegenwoordig zelf 'keuzes' maakt rond het verwerken van facturen en bij andere mutaties? Ja – want ook dergelijke applicaties moeten worden ingericht en op hun consistente werking worden bewaakt. Ietsje leren boekhouden dus, binnen het vak dat algemeen vormend wil zijn voor alle leerlingen die zich 'later' op willekeurig welk financieel terrein zelf staande moeten kunnen houden.

Zelfredzaam

Met een verplichte introductie boekhouden binnen het vak 'Bedrijfs-economie & Ondernemerschap' worden onze toekomstige leerlingen en geslaagden geen boekhouders. Ze kunnen echter wel blijvend op een cruciaal aspect meepraten. Tegelijk leren ze werken met een setje gereedschap, dat hen bij het verwerken en toepassen van veel andere stof in het (nieuwe) examenprogramma veel gedoe bespaart. Ofwel: ze worden (ook) op deze punten meer zelfredzaam. Ha, precies een kernwoord uit de centrale overwegingen van Arnoud Boot en de overige commissieleden! Geef boekhouden zondig een andere naam – volkomen onnodig, maar als het helpt om een niet-bestaand laagje stof door het kiezen van een andere aanduiding weg te nemen, be my guest – maar maak voor de komende grofweg vijftien jaar geen cruciale fout. Of doe dat tegen beter weten in wel: de aanbieders van trajecten, die onder meer opleiden tot de boekhoudexamens van de eerdergenoemde Associatie voor Examinering, zullen er wel bij varen.

*RA = *registeraccountant*; RC = *registercontroller*; CFO = *chief financial officer*
*ZZP-er = *zelfstandige zonder personeel*.

Ir drs Frank Hordijk RA (1965) is technisch bedrijfskundige (TU Eindhoven), econoom (Tilburg), registeraccountant (Tilburg) en eerstegraads bevoegd doцент Management & Organisatie (Universiteit van Amsterdam). Hij is mede-eigenaar van advies- en onderzoeksbureau Hordijk & Hordijk BV en van RA-kantoor Hordijk, Kok, Laan & Wabeke BV (beide Culemborg). Hij beleeft zijn leukste professionele uren van de week op de O.R.S. Lek en Linge (Culemborg), waar hij het vak Management & Organisatie doceert.

Als je dit artikel hebt gelezen, dan begrijp je dat de auteur zeer benieuwd is naar reacties. Je kunt die sturen naar frank@hordijk.org, graag met een CC naar a.greven@concepts.nl. Waarschijnlijk ten overvloede: ook (stevige) tegengeluiden zijn van harte welkom!

De redactie van TEO wil de discussie over het vernieuwde M&O-programma (Bedrijfs-economie & Ondernemerschap) graag stimuleren. Wil je hieraan een bijdrage leveren? Aarzel dan niet en stuur je bijdrage aan redactieteo@vecon.nl. Je bijdrage mag ook over andere onderdelen van het (concept-) advies gaan.